

Rada
Európskej únie

V Bruseli 18. februára 2021
(OR. en)

6312/21

CONUN 13	DIGIT 25
ONU 19	WHO 2
DEVGEN 28	WTO 32
SUSTDEV 18	ILO 1
COJUR 6	COMER 17
COHAFA 12	MIGR 41
COHOM 30	ECO 26
COARM 24	FIN 122
CONOP 4	ESPACE 8
ENV 86	CFSP/PESC 145
CLIMA 37	CSDP/PSDC 56
CYBER 41	

SPRIEVODNÁ POZNÁMKA

Od: Martine DEPREZOVÁ, riaditeľka, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie

Dátum doručenia: 18. februára 2021

Komu: Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generálny tajomník Rady Európskej únie

Č. dok. Kom.: JOIN(2021) 3 final

Predmet: SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE o posilnení príspevku EÚ k multilateralizmu založenému na pravidlách

Delegáciám v prílohe zasielame dokument JOIN(2021) 3 final.

Príloha: JOIN(2021) 3 final

VYSOKÝ PREDSTAVITEĽ
ÚNIE PRE
ZAHRANIČNÉ VECI
A BEZPEČNOSTNÚ POLITIKU

V Bruseli 17. 2. 2021
JOIN(2021) 3 final

SPOLOČNÉ OZNÁMENIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE
o posilnení príspevku EÚ k multilateralizmu založenému na pravidlách

I. Úvod

Náš svet prechádza **transformáciou**, ktorú poznačili významné zmeny geopolitického a hospodárskeho vplyvu. Krajiny s rozvíjajúcou sa ekonomikou vytvárajú novú dynamiku. Hlavné mocnosti čoraz viac uprednostňujú unilaterálny postup a ich vzájomné vzťahy sú čoraz konfrontačnejšie. **Súperenie vízií a agend** globálneho poriadku spochybňuje zavedené multilaterálne pravidlá a organizácie. Globálnych výziev je však čoraz viac, a tie si vyžadujú **silnejšie mnohostranné riadenie a medzinárodnú spoluprácu založenú na pravidlách**.

Súčasná geopolitická rivalita má negatívny dosah na šírenie mieru a predchádzanie konfliktom: zdržiavajú odzvu na humanitárne krízy, podkopávajú dôveru a komplikujú poskytovanie celosvetových verejných statkov. Spochybňujú sa základné zásady medzinárodného práva, ľudských práv, demokracie a právneho štátu. Existujúce inštitúcie, ktoré presadzujú takéto hodnoty, sú príliš často obchádzané alebo zneužívané v prospech úzkych národných či ideologických záujmov. Silné nešťátne subjekty vrátane digitálnych platforiem a nadnárodných spoločností formujú medzinárodné normy mimo štandardných postupov. Občania sa cítia čoraz viac odpojení od všetkých úrovní riadenia. Výsledkom je nepredvídateľnejší a nerovnejší svet.

Krízou spôsobená ochorením COVID-19 však ukázala, že multilaterálne riešenia potrebujeme: táto veľká celosvetová hrozba poslúžila ako podnet na koordinovanú, globálnu reakciu na krízu. Túto reakciu celý rok 2020 viedli a premieňali na hmatateľné riešenia medzinárodné fóra a organizácie, a to napríklad cez Akcelerátor prístupu k nástrojom COVID-19 (ACT-A) a jeho nástroj COVAX alebo akčný plán reakcie na pandémiu G20¹.

Multilateralizmus sa vzhľadom na svoju povahu neustále prispôsobuje. Hoci ide o komplexný systém, **prináša všetkým hmatateľné výhody**. Medzi významné a trvácne úspechy patria medzinárodné nástroje v oblasti ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva, Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj, Parížska dohoda o zmene klímy, Zmluva o nešírení jadrových zbraní a pravidlá, ktorými sa riadia medzinárodný obchod a investície. Rozhodnutie novej vlády USA znova sa pridať k Parížskej dohode a zostať vo Svetovej zdravotníckej organizácii sú vítané kroky, ktoré poskytnú pozitívny impulz na dosiahnutie ambiciózných mnohostranných cieľov v nasledujúcich rokoch.

EÚ úspešne zvládne závažnú a naliehavú výzvu tohto **multipolárneho sveta**, ak splní dve podmienky. Vzhľadom na viac transakčný charakter globálneho systému musí EÚ konať asertívnejšie, a pritom budovať a upevňovať spojenectvá partnerov, ktorí o kľúčových prioritách zmysľajú podobne. Multilateralizmus bol a zostane hlavnou zásadou EÚ ako najúčinnější prostriedok vzájomne prospešného riadenia globálnych vzťahov. Nemôžeme ho však uplatňovať sami ani samoučelne. Multilateralizmus musí byť účinný a prinášať výsledky, ktoré slúžia záujmom a hodnotám EÚ a celého sveta. To znamená, že EÚ musí pevne stáť za svojimi zásadami a aktívne sa angažovať.

Toto spoločné oznámenie preto:

- jasnejšie vymedzuje, **čo chce EÚ dosiahnuť** v prospech multilaterálneho systému a čo od neho očakáva,
- stanovuje, **ako môže EÚ dosiahnuť to, čo chce**, keď posilní systém a jeho schopnosť dosahovať výsledky, a

¹ Od 4. do 28. mája 2020 sa v rámci Globálnej reakcie na koronavírus pod vedením EÚ vyzbieralo 15,9 miliardy EUR, z ktorých 11,9 miliardy EUR prisľúbili členské štáty, Komisia a Európska investičná banka. Na akcelerátor (ACT) sa prispelo z rozpočtu EÚ sumou 1,4 miliardy EUR. Na COVAX prispela EÚ a jej členské štáty sumou 853 miliónov EUR.

- ukazuje, **čo môže EÚ urobiť**, aby účinnejšie využila svoju silu.

Čo EÚ chce: EÚ chce podporovať globálny mier a bezpečnosť a obhajovať základné práva, univerzálne hodnoty a medzinárodné právo, ktoré tvoria základ spolupráce medzi krajinami a národmi. Oстане v prvej línii odozvy na existenčné krízy klímy a biodiverzity, ktoré ohrozujú ľudstvo, a aj podľa toho bude pristupovať k multilaterálnemu systému. EÚ má v úmysle presadzovať kolaboratívne riešenia „obnovy k lepšiemu“ – cez posilnenie globálnej obnovy, zmiernenie nerovností, podporu udržateľného rozvoja a verejného zdravia, zelenú a digitálnu transformáciu vrátane prechodu na čistú energiu, ochranu ľudských práv a právny štát. Toto úsilie ide ruka v ruke s **prístupom, ktorý je viac založený na záujmoch**.

Ako to môže EÚ dosiahnuť: Treba oživiť multilaterálny poriadok a prispôbiť ho jeho účelu, aby vedel zvládať globálne výzvy a geopolitiku 21. storočia. V záujme zachovania svojej legitimitnosti musí odpovedať na rastúci dopyt občanov po transparentnosti, kvalite, inkluzívnosti a výsledkoch. EÚ a jej členské štáty sú a zostanú pevnými podporovateľmi medzinárodného poriadku založeného na pravidlách s centrom v OSN. Svet sa však už nepodobá tomu, ktorým bol v čase zriadenia OSN pred 75 rokmi. Na 75. samite OSN v septembri 2020² sa začal proces, ktorý poskytuje príležitosť oživiť multilateralizmus tak, aby prinášal účinnejšie a inkluzívnejšie výsledky. EÚ by mala aktívne podporovať generálneho tajomníka OSN, ktorý v tejto súvislosti rozbehol proces reflexie („Our Common Agenda“). EÚ by tiež mala podporovať ambicióznú modernizáciu kľúčových inštitúcií, ako sú WTO a WHO, a proaktívne formovať nové globálne normy, medzinárodné štandardy a rámce spolupráce v oblastiach, ako sú digitálne a iné nové technológie vrátane umelej inteligencie.

Čo môže EÚ urobiť: EÚ musí vypracovať prísnejší a strategickjší prístup, ktorý bude uplatňovať pri svojej multilaterálnej angažovanosti, a prispieť k účinnej reforme multilaterálnych inštitúcií. To si vyžaduje účinnejšie mechanizmy koordinácie medzi EÚ a jej členskými štátmi v oblasti spoločných priorít a väčšiu ochotu **zúžitkovať kolektívnu silu EÚ** pri šírení jej hodnôt a priorít v zahraničí. EÚ bude účinnejšie využívať svoju regulačnú silu, jedinečný jednotný trh a sociálne trhové hospodárstvo, svoje postavenie prvej obchodnej veľmoci na svete a váhu eura³. EÚ sa intenzívnejšie zhostí úlohy lídra a lepšie využije svoju schopnosť byť iniciátorom, nestranným sprostredkovateľom a „budovateľom mostov“. EÚ vďaka svojej demokratickej a regulačnej sile pomáha tvoriť lepší svet a ako dôveryhodný mierový aktér s bezpečnostnými a obrannými štruktúrami môže podporovať multilaterálne úsilie o udržanie, zachovanie a budovanie mieru.

Podmienkou úspechu našej globálnej angažovanosti je aj prehĺbenie **partnerstiev a spojenectiev** EÚ s tretími krajinami, multilaterálnymi a regionálnymi organizáciami, ako aj s inými partnermi – najmä s tými, s ktorými máme spoločné demokratické hodnoty a priority. EÚ sa však bude usilovať nájsť v konkrétnych otázkach spoločný základ aj s ostatnými, a to nielen v oblasti celosvetových verejných statkov.

Zvýšiť schopnosť EÚ ovplyvňovať globálny vývoj zároveň znamená **zosúladiť vonkajšiu činnosť EÚ s jej vnútornými politikami**. Na maximálne využitie našej úlohy a vplyvu je nevyhnutné, aby EÚ na globálnych fórach vystupovala jednotne a súdržne. **EÚ musí „konať ako celok“, aby mohla „uspieť ako celok“.**

² Deklarácia pri príležitosti osláv 75. výročia Organizácie Spojených národov: rezolúcia prijatá Valným zhromaždením, A/RES/75/1

³ COM(2021) 32 „Európsky hospodársky a finančný systém: podpora otvorenosti, sily a odolnosti“.

II. Multilaterálny systém, ktorý „plní svoj účel“

EÚ má v multilaterálnom systéme dvojaké strategické záujmy: Na jednej strane musí vyhraniť priority, ktoré chce v multilaterálnom systéme presadzovať. Na druhej strane dobre fungujúci multilaterálny systém má pre EÚ sám osebe strategický význam.

1. Priority multilaterálnej agendy EÚ („čo EÚ chce“)

EÚ musí jasnejšie vymedziť strategické priority a ciele svojej multilaterálnej činnosti. To je v plnej miere zlučiteľné s jej postojom multilateralistu, keďže zásady, na ktorých je založená Európska únia, sa zhodujú so zásadami Organizácie Spojených národov. EÚ dôrazne podporuje medzinárodné zásady právneho štátu a univerzálne agendy stanovené Organizáciou Spojených národov a mimo nej v oblastiach ako ľudské práva a rodová rovnosť, Agenda 2030 a jej ciele udržateľného rozvoja, globálny rámec pre biodiverzitu a Parížska dohoda o zmene klímy. EÚ sa nimi riadi pri svojej vnútornej aj vonkajšej činnosti.

i) Bezpečnejší svet

Vo svete poznačenom zvyšovaním geopolitického napätia, konfliktmi a hrozbami pre medzinárodnú a regionálnu stabilitu EÚ dôsledne venuje pozornosť predchádzaniu konfliktov, podpore mieru a bezpečnosti, dodržiavaniu základných hodnôt a posilňovaniu schopnosti konať spoločne so svojimi partnermi. EÚ sa vo veľkej miere spolieha na globálnu stabilitu a dobrú správu vecí verejných, trvalo udržateľný rozvoj, nerušené obchodné toky a dodávateľské reťazce, ako aj na voľný tok nápadov a znalostí.

EÚ prispieva svojím politickým vplyvom, politikami a finančnými nástrojmi vrátane spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky k udržiavaniu **medzinárodného mieru a bezpečnosti** v súlade s Chartou OSN. EÚ v súlade s úsilím OSN uplatňuje ku konfliktom a krízam integrovaný prístup, ktorý má spektrum aspektov od **predchádzania konfliktom** cez **krízové riadenie** až po **budovanie mieru**⁴.

EÚ tiež úzko spolupracuje s OSN a inými partnermi v boji proti globálnemu terorizmu⁵, násilnému extrémizmu, nadnárodnej organizovanej trestnej činnosti a počítačovej kriminalite⁶, praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu. V tejto súvislosti by preto EÚ mala využiť všetky relevantné nástroje uvedené v **Stratégii EÚ pre bezpečnostnú úniu**.

Zachovanie mieru a stability, ako aj multilaterálneho poriadku v regióne si vyžaduje, aby EÚ ďalej posilňovala partnerstvá s Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, Radou Európy a Organizáciou Severoatlantickej zmluvy (NATO), ako aj s inými regionálnymi organizáciami, napr. s Africkou úniou (AÚ), so Spoločenstvom štátov Latinskej Ameriky a Karibiku (CELAC) a Združením krajín juhovýchodnej Ázie (ASEAN).

EÚ by zároveň mala pôsobiť ako hnacia sila opatrení, ktorými OSN reaguje na konflikty poškodzujúce civilné obyvateľstvo a ohrozujúce globálnu bezpečnosť a stabilitu. Pokiaľ ide o budúci súbor priorít mierových operácií a krízového riadenia EÚ a OSN na roky 2022 – 2024,

⁴ Zo 17 misií a operácií spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ (SZBP) je spolu s misiami OSN nasadených 13 misií v Saheli, Stredoafrickej republike, Líbyi a na západnom Balkáne, pričom podporujú alebo priamo prispievajú k vykonávaniu mandátov OSN.

⁵ COM(2020) 795 final, Program boja proti terorizmu pre EÚ: predvídanie, predchádzanie, ochrana a reakcia.

⁶ Stratégia EÚ pre bezpečnostnú úniu, COM(2020) 605 final, 24.7.2020.

EÚ sa zameria najmä na riešenie dôsledkov meniaceho sa globálneho kontextu a posilnenie spolupráce v boji proti hrozbám, ako sú zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia.

Je nevyhnutné, aby všetci členovia medzinárodného spoločenstva dodržiavali a lepšie uplatňovali medzinárodné normy v oblasti **kontroly zbrojenia, odzbrojovania a nešírenia zbraní** a aby zároveň držali krok s novým technologickým vývojom. Preto bude EÚ zohrávať aktívnu úlohu pri obrane svojich bezpečnostných záujmov, ktoré sú založené na multilaterálnych dohodách. Skonsoliduje výsledky dosiahnuté vďaka spoločnému komplexnému akčnému plánu s Iránom, ktorý je kľúčovým pilierom globálnej štruktúry nešírenia zbraní⁷.

EÚ je prirodzeným spojencom OSN a regionálnych organizácií (napr. Rady Európy a Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe) v činnostiach na podporu mieru, šírenie a ochranu **ľudských práv a základných slobôd**⁸ a úctu k ľudskej dôstojnosti vrátane rodovej rovnosti⁹, práv dieťaťa¹⁰ a práv osôb LGBTIQ¹¹. EÚ bude tieto zásady obhajovať a presadzovať a vzoprie sa pokusom o ich oslabenie. Postaví sa proti akémukoľvek pokusu ustúpiť od zásady, že všetky ľudské práva sú univerzálne, nedeliteľné, vzájomné závislé a prepojené. EÚ bude spolupracovať so všetkými, ktorí podporujú demokraciu, prístup k spravodlivosti a zodpovedné a inkluzívne inštitúcie.

Humanitárna politika a opatrenia EÚ vychádzajú z ústrednej koordinačnej úlohy OSN v núdzových situáciách. EÚ je popredným darcom a tvorcom rozvojových a humanitárnych politik¹² v súlade so svojím zásadným presvedčením, že **humanitárna pomoc, rozvoj a mier sú úzko prepojené**. EÚ bude naďalej hlasito obhajovať medzinárodné humanitárne právo, neobmedzený prístup k ľuďom v núdzi a zásadové poskytovanie humanitárnej pomoci.

ii) **Obnova k lepšiemu**

Pandémia COVID-19 ukazuje, aké sú **globálne výzvy vzájomne prepojené**. Globálny systém zdravotnej starostlivosti je len taký silný ako jeho najslabší článok. Integrálnu súčasť prevencie budúcich pandémieí a zlepšovania prípravy tvorí boj s globálnou chudobou, nerovnosťou, so zmenou klímy a zhoršovaním životného prostredia.

Ako sa svet postupne vymaňuje z krízy, EÚ kladie dôraz na **obnovu k lepšiemu** a vytrvalo podporuje multilaterálne riešenia, ktoré sú zamerané na budovanie udržateľných a odolných systémov – či už ide o zdravotníctvo, dopravné služby alebo globálne dodávateľské reťazce a prístup k cenovo dostupnému a kvalitnému vzdelaniu – no zároveň aj na vytvorenie zelených a digitálnych investičných rámcov a zabezpečenie dlhodobého a udržateľného rozvojového financovania. Integrálnou súčasťou budovania lepšej odolnosti voči akýmukoľvek budúcim krízam je aj boj proti chudobe, nerovnosti a podpora ľudského rozvoja.

⁷ Rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN č. 2231 (2015). EÚ bude naďalej podporovať overovacie organizácie, ako sú Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu (MAAE) a Organizácia pre zákaz chemických zbraní (OPCW).

⁸ JOIN(2020) 5, 25.3.2020, Akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu na roky 2020 – 2024.

⁹ JOIN(2020) 17 final, 25.11.2020, Akčný plán EÚ pre rodovú rovnosť (GAP) III; pozri aj stratégiu pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025.

¹⁰ COM(2020) 607 final, 24.7.2020, Stratégia EÚ na účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí; pozri aj pripravovanú stratégiu EÚ v oblasti práv dieťaťa (2021 – 2024).

¹¹ COM(2020) 698 final, 12.11.2020, Únia rovnosti: stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025.

¹² V roku 2019 vynaložila EÚ na oficiálnu rozvojovú pomoc viac ako 75,2 miliardy EUR a zmobilizovala takmer 2 miliardy EUR na operácie humanitárnej pomoci vo viac ako 80 krajinách. Približne 60 % ročného rozpočtu EÚ na humanitárnu pomoc sa poskytuje partnerom OSN a hnutiam Červeného kríža a Červeného polmesiaca.

V reakcii na pandémiu EÚ podnecovala medzinárodnú solidaritu a spoluprácu a vyzvala svetových lídrov a občiansku spoločnosť, aby sa zapojili do darcovského podujatia s cieľom získať financie na výskum a spravodlivý a rovnocenný prístup k **očkovacím látkam, testovaniu a liečbe ochorenia COVID-19**. EÚ intenzívne pracuje s Akcelerátorom ACT a nástrojom COVAX, aby celosvetovo napredovali vývoj, výroba a spravodlivá distribúcia bezpečných vakcín proti ochoreniu COVID-19, a svojim partnerom bude pomáhať cez programy rozvojovej pomoci. V tomto ohľade je kľúčové zreformovať a posilniť Svetovú zdravotnícku organizáciu a jej úlohu pri koordinácii globálnych opatrení v prospech zdravia, ako aj pri presadzovaní prístupu „jedno zdravie“¹³.

Pandémia spôsobila vážnu hospodársku krízu, ktorá vplýva na pokrok pri dosahovaní cieľov **udržateľného rozvoja**. Globálna obnova musí byť zelená, digitálna, inkluzívna, spravodlivá a udržateľná. Musí smerovať k splneniu cieľov udržateľného rozvoja a Parížskej dohody, k zachovaniu biodiverzity, prírodného prostredia a jeho zdrojov, ako aj k zmierneniu znečistenia. Komisia preto navrhla **iniciatívu v záujme globálneho oživenia** hospodárstva, ktorá prepája investície a odpustenie dlhu s Agendou 2030, aby sme po prekonaní pandémie COVID-19 nastúpili na cestu skutočnej transformácie. EÚ už pripravuje multilaterálne opatrenia na podporu udržateľného financovania, ako aj odpustenia dlhu v súlade s existujúcimi iniciatívami vrátane iniciatívy krajín G20 a Parížskeho klubu na pozastavenie dlhovej služby (DSSI), a nového spoločného rámca pre zaobchádzanie s dlhmi.

Oživenie hospodárstva ide ruka v ruku so sociálnou spravodlivosťou, sociálnou ochranou a **dôstojnou prácou**. Osvedčený základ pre inkluzívnu obnovu poskytujú medzinárodné pracovné normy stanovené v Medzinárodnej organizácii práce, no treba zvýšiť úsilie o podporu celosvetovej ratifikácie dôležitých dohovorov MOP¹⁴. Okrem toho dobre fungujúce svetové hospodárstvo si vyžaduje multilaterálne pravidlá prispôbené realite 21. storočia, ktoré umožňujú **otvorený a spravodlivý obchod založený na pravidlách** a zabezpečujú rovnaké podmienky pre všetkých hospodárskych aktérov. Kľúčovým predpokladom spravodlivého a udržateľného oživenia je zachovať otvorenosť trhov, predchádzať vyhroteniu obchodných konfliktov a modernizovať obchodné pravidlá.

Európska zelená dohoda ako stratégia rastu EÚ stanovuje model udržateľného rastu a zeleného globálneho oživenia, ktorý na nikoho nezabúda. EÚ bude zároveň naďalej nabádať ostatných, aby zvýšili svoje ambície v oblasti klímy, plnili ciele Parížskej dohody a iných environmentálnych dohôd ako napr. Dohovoru o biodiverzite, a tak do polovice storočia dosiahli klimatickú neutralitu a do roku 2030 zvrátili stratu biodiverzity. V tejto súvislosti zorganizuje OSN v roku 2021 kľúčové konferencie zmluvných strán o biodiverzite (COP15), o zmene klímy (COP26) a samit OSN o potravinových systémoch.

Okrem toho významným impulzom v prospech **udržateľných investícií, rastu a zamestnanosti** v partnerských krajinách EÚ je aj vonkajší investičný plán EÚ¹⁵ a nový Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce (NDICI)¹⁶, ktoré naplno zapájajú súkromný sektor. Ďalšou dôležitou hybnou silou udržateľného rozvoja a priestorom na strategickú hospodársku súťaž je **digitalizácia**, ktorá však naráža na nedostatočné multilaterálne riadenie. V tomto digitálnom desaťročí bude v medzinárodnej spolupráci

¹³ Súčasťou tejto úlohy je lepšie zisťovanie a kontrola nových chorôb a zoonotického prenosu chorôb, najmä v koordinácii s Organizáciou pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) a Svetovou organizáciou pre zdravie zvierat.

¹⁴ Správa generálneho tajomníka OSN s názvom Zdieľaná zodpovednosť, globálna solidarita: odpoveď na sociálno-ekonomické vplyvy COVID-19“.

¹⁵ COM(2018) 644, 12.9.2018.

¹⁶ COM(2018) 460, 14.6.2018.

a partnerstvách pre EÚ prioritou digitálna transformácia. Preto bude EÚ aj naďalej **podporovať ambicioznejšie globálne normy a regulačné prístupy k digitálnej ekonomike** (pozri aj str. 8). V tejto súvislosti je EÚ lídrom celosvetového úsilia o účelnú právnu úpravu všetkých digitálnych služieb.

Napokon dosiahnuť spravodlivejší svet a prispieť k rastu, inovácii a sociálnej dynamike sa nám podarí, len ak budeme mať všestrannú a dobre riadenú politiku **migrácie**. Komisia predložila nový pakt o migrácii a azyle¹⁷, ktorý poskytuje pevnejší základ pre udržateľnú a dlhodobú reakciu v kontexte riadenia migrácie a azylu, ukotvenú v európskych hodnotách a medzinárodnom práve a realizovanú prostredníctvom silnejších a vzájomne prospešných partnerstiev s tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami. Pôjde o komplexný proces, pri ktorom sa zohľadnia záujmy EÚ aj partnerských krajín. EÚ bude ako globálny líder v presídľovaní ľudí, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu, v spolupráci s OSN a partnerskými krajinami ďalej zvyšovať globálne úsilie aj v tejto oblasti.

2. Posilnenie multilaterálneho systému („ako to EÚ môže dosiahnuť“)

Dobre fungujúci multilaterálny systém je sám osebe strategickým záujmom EÚ. Multilaterálne organizácie musia byť pri zabezpečovaní celosvetových verejných statkov aj naďalej účinné. EÚ by mala pokračovať v podpore potrebných reforiem a modernizácie multilaterálnych inštitúcií. Rada v júni 2019 prijala závery, v ktorých sa stanovuje strategický prístup k posilneniu multilateralizmu založenému na pravidlách a jeho inštitúcií: **dodržiavať**, čo funguje, **reformovať**, čo je potrebné zmeniť, a **rozšíriť** globálne riadenie na nové oblasti.

EÚ sa bude usilovať o skutočne **inkluzívny multilateralizmus**, v ktorom zaväžia hlasy občianskej spoločnosti, súkromného sektora, sociálnych partnerov a všetkých dôležitých zainteresovaných strán. Ide o kľúč k zabezpečeniu relevantnosti multilaterálneho systému a zachovaniu jeho legitímnosti.

Dodržiavanie medzinárodných noriem a dohôd

EÚ bude podporovať vykonávanie všetkých kľúčových medzinárodných rámcov, ktoré sú zosúladené s jej prioritami alebo ktorých je zmluvnou stranou.

V situácii, keď rastúce geopolitické napätie a súperenie paralyzuje prácu Bezpečnostnej rady OSN a bráni jej v plnení povinnosti, má EÚ veľký záujem zasadiť sa o to, aby mohla znova plniť svoju úlohu. EÚ uznáva význam aktívneho a konzistentného osvetového úsilia zameraného na členov Bezpečnostnej rady. EÚ bude v úplnom súlade so všetkými príslušnými zásadami medzinárodného práva dodržiavať a vykonávať reštriktívne opatrenia (sankcie) schválené Bezpečnostnou radou OSN a v prípade potreby bude naďalej ukladať autonómne sankcie a pravidelne podávať Bezpečnostnej rade OSN správy o rozsiahlej spolupráci medzi EÚ a OSN v oblasti medzinárodného mieru a bezpečnosti. EÚ bude pracovať aj na posilnení poradnej úlohy **Komisie OSN pre upevnenie mieru**, ako aj svojej vlastnej angažovanosti v tomto orgáne.

EÚ sa bude snažiť zabezpečiť, aby **Rada OSN pre ľudské práva** konala efektívnejšie, aby účinne a dôveryhodne riešila príslušné tematické práva a situácie v jednotlivých krajinách a zabezpečila synergie s inými multilaterálnymi fórami pre ľudské práva. S cieľom zabezpečiť integritu a nezávislosť mechanizmov OSN v oblasti ľudských práv bude EÚ podporovať zvýšenú

¹⁷ Prijatý 23. septembra 2020

verejnú kontrolu zodpovedností členov Rady pre ľudské práva a povinných darcovských podujatí na Valnom zhromaždení OSN s kandidátmi na Radu pre ľudské práva.

EÚ bude naďalej podporovať **medzinárodné súdne orgány, rozhodcovské orgány a orgány presadzovania práva**, ktoré tvoria základ medzinárodného poriadku založeného na pravidlách – najmä Medzinárodný trestný súd, štruktúru OSN v oblasti dodržiavania ľudských práv, Európsky súd pre ľudské práva – a to pokiaľ ide o ich jurisdikciu aj účinnosť¹⁸.

EÚ sa rozhodne **vzoprie akýmkoľvek pokusom o oslabenie medzinárodného práva**, najmä z hľadiska univerzálnych hodnôt, ktoré tvoria základ OSN a medzinárodného humanitárneho práva, ako aj pokusom vytvoriť paralelné inštitúcie alebo zneužiť existujúce inštitúcie v prospech národných či ideologických záujmov, ktoré sú v rozpore so spoločným dobrom. EÚ vyzýva všetky štáty, aby medzinárodným organizáciám v plnej výške a včas platili stanovené príspevky. Organizácie s rozhodujúcim vplyvom na dodržiavanie medzinárodného práva a záväzkov musia mať primerané financovanie.

Reforma multilaterálnych organizácií tak, aby plnili svoj účel

V súčasnej situácii je pre účinnosť a súdržnosť multilaterálneho systému, ako aj pre ochranu univerzálnych hodnôt a medzinárodného práva prvoradé, aby bol systém dobre riadený a udržateľne financovaný.

V nadväznosti na 75. výročie vzniku OSN a v zmysle vyhlásenia, ktoré bolo vydané pri tejto príležitosti, máme jedinečnú príležitosť na skutočnú obnovu. EÚ sa teší na spoluprácu generálnym tajomníkom OSN Guterresom v rámci rozsiahleho a inkluzívneho konzultačného procesu, ktorý viedol k vydaniu jeho správy v septembri 2021. Silnejšia **OSN, ktorá koná ako celok**, musí efektívne presadzovať mier a bezpečnosť, ľudské práva a udržateľný rozvoj, vykonávať Agendu 2030 a účinne podporovať a monitorovať vykonávanie medzinárodných dohôd. EÚ usporiada svoje aktivity tak, aby agentúram, fondom a programom OSN v tomto úsilí pomáhala aj tým, že bude jednotnejšia vnútri, ako aj v spolupráci s ostatnými aktérmi a mimovládnyimi organizáciami zameranými na pomoc a s medzinárodnými finančnými inštitúciami.

EÚ podporuje **reformný proces iniciovaný generálnym tajomníkom OSN** s cieľom zabezpečiť, aby OSN plnila svoj účel¹⁹. EÚ zohrala kľúčovú úlohu pri prijímaní rezolúcií Valného zhromaždenia, ktoré umožnili pokročiť v troch oblastiach reformy – riadení, mierovej a bezpečnostnej štruktúre a rozvojom systéme. Zodpovednejší, transparentnejší a efektívnejší systém OSN bude v záujme všetkých. EÚ je preto pripravená prispieť k riešeniu nevyriešených výziev a k posilneniu uplatňovania a vplyvu systému v praxi, a to aj prostredníctvom miestnych koordinátorov OSN. Aby si OSN mohla v 21. storočí skutočne plniť povinnosti, ktoré jej vyplývajú z jej charty, bude nevyhnutné zrevitalizovať Valné zhromaždenie a komplexne zreformovať Bezpečnostnú radu OSN.

Modernizácia a reformy sú zásadne dôležité aj v niektorých agentúrach OSN a medzinárodných organizáciách. EÚ preto podporuje proces posilňovania **Svetovej zdravotníckej organizácie** na základe konkrétneho návrhu, ktorý by posilnil jej medzinárodnú pripravenosť a schopnosť reagovať na núdzové situácie v oblasti zdravia. Musíme zabezpečiť, aby WHO dostala silnejší a nezávislejší mandát a aby mala primerané a udržateľné zdroje na jeho vykonávanie. Okrem toho EÚ vedie úsilie o reformu

¹⁸ V rovnakom duchu bude EÚ aj naďalej viesť úsilie v rámci Komisie OSN pre medzinárodné obchodné právo o zriadenie multilaterálneho investičného súdu.

¹⁹ EÚ napríklad podporí úsilie generálneho tajomníka OSN o zlepšenie globálnej digitálnej spolupráce. Pozri plán generálneho tajomníka OSN v oblasti digitálnej spolupráce.

a modernizáciu **Svetovej obchodnej organizácie** a každej funkcie, ktorú vykonáva²⁰, s cieľom zabezpečiť stabilitu, istotu a spravodlivosť v globálnom obchodnom systéme²¹. Reforma WTO, ktorá napomôže splnenie cieľov v oblasti udržateľnosti a zavedenie pravidiel, ktoré lepšie zohľadňujú dnešný digitálny svet, zohrá po prekonaní pandémie kľúčovú úlohu v prospech hospodárskej obnovy.

Medzinárodné finančné inštitúcie, najmä Medzinárodný menový fond (MMF) a Svetová banka, menia svoju riadiacu štruktúru tak, aby lepšie odrážala súčasné svetové hospodárstvo, a preto zvyšujú kvóty a hlasovacie podiely rozvojových a rozvíjajúcich sa členov a zameriavajú svoju prácu na súčasné výzvy²². EÚ tieto inštitúcie podporuje v modernizácii, ktorá má za cieľ zvýšiť transparentnosť a efektívnosť. EÚ by zároveň mala na týchto fórach efektívnejšie využívať kombinovanú váhu svojich členských štátov, aby mohli výraznejšie prispievať ku globálnej obnove k lepšiemu, a to tým, že EÚ bude vystupovať jednotne a bude mať konzistentnejšie vonkajšie zastúpenie²³. Okrem toho európske finančné inštitúcie, najmä EIB a EBRD, budú ako súčasť budúcej európskej finančnej štruktúry pre rozvoj úzko spolupracovať s medzinárodnými finančnými inštitúciami.

Rozšírenie multilateralizmu na nové globálne otázky

EÚ má záujem **rozšíriť medzinárodné normy, štandardy a globálnu spoluprácu v prioritných oblastiach**, v ktorých je globálne riadenie obmedzené alebo ktoré treba posilniť, ako sú napríklad demokracia, právny štát, medzinárodné dane, digitálna spolupráca, ochrana spotrebiteľov, zhoršovanie životného prostredia, oceány, riadenie prírodných zdrojov a bezpečnosť a udržateľnosť surovín, ako aj zelené technológie a obnoviteľná energia.

EÚ sa preto bude ďalej zapájať do aktívnej regulačnej spolupráce aj v medzinárodných organizáciách, ktoré stanovujú normy, a pritom využije svoj finančný a regulačný vplyv na formovanie globálnych noriem a štandardov. K pozoruhodným príkladom takejto spolupráce patria **Globálne partnerstvo pre umelú inteligenciu (GPAI)**²⁴, **ad hoc pracovná skupina Rady Európy pre umelú inteligenciu (CAHAI)**, **Medzinárodná platforma pre udržateľné financovanie**²⁵, **dopravné zásady v reakcii na COVID-19 dohodnuté v rámci G7 na vysokej úrovni v roku 2020**, **koalícia s vysokými ambíciami v oblasti biodiverzity**, **globálna koalícia za dohodu o šírom mori**²⁶ a **globálne spojenectvá v prospech obhospodávaného hospodárstva a efektívneho využívania zdrojov**.

Dôsledky využívania nových digitálnych technológií vrátane umelej inteligencie sa musia riešiť globálne a v plnom súlade s inkluzívnou digitalizáciou sústredenou na človeka, ľudskými právami a právnym štátom zavedením **ambicióznějších globálnych noriem a pravidiel**. V EÚ platia moderné pravidlá ochrany súkromia a nedávno boli predložené návrhy aktu o digitálnych

²⁰ Pozri oznámenie Komisie o obchodnej politike zo 17. februára 2021 a jeho prílohu „Reformovanie WTO: smerom k udržateľnému a účinnému multilaterálnemu obchodnému systému“.

²¹ V tomto ohľade bude dôležitá aj reforma Svetovej colnej organizácie.

²² Napríklad reforma trustových fondov skupiny Svetovej banky pod názvom Umbrella 2.0 a nápad formovať portfólio trustových fondov a finančných sprostredkovateľských fondov okolo menšieho počtu väčších zastrešujúcich programov Umbrella 2.0.

²³ COM(2015) 602 final, 21.10.2015 „Plán na postupné dosiahnutie konzistentnejšieho vonkajšieho zastúpenia eurozóny na medzinárodných fórach“.

²⁴ Usmerňuje zodpovedný rozvoj a využívanie umelej inteligencie zakotvené v ľudských právach, inklúzii, rozmanitosti, inovácii a raste.

²⁵ Umožňuje tvorcom politik diskutovať o stanovovaní noriem a zaviesť osvedčené postupy stimulovania investícií do zelených činností.

²⁶ EÚ vyzýva, aby sa v roku 2021 v zmysle Dohovoru OSN o morskom práve uzavrela medzinárodná dohoda o morskej biodiverzite v oblastiach mimo vnútroštátnej právomoci.

službách a aktu o digitálnom trhu, ktoré majú za cieľ vytvoriť pre občanov bezpečné online prostredie a podnietiť na jednotnom trhu inováciu, rast a konkurencieschopnosť. EÚ bude musieť na multilaterálnych fórach nájsť krehkú rovnováhu, aby si udržala technologickú suverenitu a zároveň zachovala otvorenosť internetu a rešpekt voči základným právam. Preto musí na nevyriešených výzvach digitálneho riadenia spolupracovať so všetkými medzinárodnými partnermi. Týkajú sa oblastí digitálneho zdaňovania, ochrany údajov a súkromia, boja proti dezinformáciám a nezákonnému obsahu online, pripojenia 5G, správy internetu, kybernetickej bezpečnosti, digitálnych financií vrátane platieb a kryptomien, ako aj elektronickej verejnej správy, v ktorých súčasné pravidlá nedostačujú.

EÚ bude preto presadzovať svoje politické a regulačné prístupy vrátane ochrany osobných údajov, dôveryhodného voľného toku údajov, neutrality siete a presadzovania etických zásad v kontexte dôveryhodnej umelej inteligencie zameranej na človeka²⁷. Okrem toho EÚ bude na multilaterálnych fórach bojovať proti zneužívaniu, akým je napríklad neprimeraný prístup vlád k osobným údajom²⁸. Napokon bude na existujúcich fórach podobne, ako to už robí v skupine G20 a OECD, prispievať k hľadaniu spoločných riešení, a to aj pokiaľ ide o konsenzuálne globálne riešenie **zdaňovania digitálneho hospodárstva**.

Aj prístup do vesmíru a jeho využívanie by mali formovať medzinárodné pravidlá alebo normy a systém riadenia zameraný na dlhodobé, udržateľné, zodpovedné a mierové využívanie vesmíru.

Opatrenia:

- *aktívne sa zapájať do procesu reflexie v nadväznosti na 75. výročie OSN s cieľom podporiť úsilie o oživenie účinného a inkluzívneho multilateralizmu, v ktorom sa na nikoho nezabúda,*
- *podporovať reformný proces generálneho tajomníka OSN vrátane uplatňovania prístupu „jednotnej OSN“ na úrovni jednotlivých krajín, a to predovšetkým cez spoluprácu s miestnymi koordinátormi a tímami OSN v jednotlivých krajinách,*
- *podporovať akciu generálneho tajomníka OSN na udržiavanie mieru aktualizáciou partnerstva EÚ a OSN v oblasti krízového riadenia a mierových operácií a skúmaním príležitostí na nové partnerstvá vrátane spolupráce medzi EÚ, OSN a Africkou úniou,*
- *podporiť výzvu generálneho tajomníka OSN na celosvetové prímerie a presadzovať novú koncepciu EÚ pre mediáciu, ktorá podporuje multilaterálnu reakciu na vznikajúce alebo pretrvávajúce krízové situácie,*
- *viesť a podporovať reformu Svetovej zdravotníckej organizácie a Svetovej obchodnej organizácie,*
- *viesť úsilie o zvýšenie medzinárodných ambícií v kontexte konferencií zmluvných strán o biodiverzite (COP15) a zmene klímy (COP26), ktoré OSN usporiada v roku 2021,*
- *nadviazať ročný strategický dialóg s vysokým komisárom OSN pre ľudské práva o politike v oblasti ľudských práv a spolupráci v tejto oblasti,*
- *dokončiť pristúpenie EÚ k Európskemu dohovoru o ľudských právach a základných slobodách,*

²⁷ Konkrétnym príkladom je projekt Komisie v spolupráci s Medziregionálnym výskumným inštitútom OSN pre trestnú činnosť a spravodlivosť (UNICRI), ktorý má za cieľ vytvoriť globálny súbor nástrojov a poskytnúť praktický návod ako zabezpečiť, aby bola umelá inteligencia etická a kvalitná a aby dokázala preniesť etiku do praxe presadzovania práva.

²⁸ COM(2020) 66 final, 19.2.2020, „Európska dátová stratégia“.

- posilniť činnosť EÚ na podporu dodržiavania a obhajobu medzinárodného humanitárneho práva a humanitárnych zásad,
- zosúladiť podporu EÚ s vykonávaním reforiem na podporu otvorenosti, transparentnosti, zodpovednosti, efektívnosti a účinnosti všetkých multilaterálnych inštitúcií, a to vrátane racionalizácie režijných nákladov, koordinovania štandardov, prístupov k spolupráci, dobrej správy a transparentnosti systému, primeranej viditeľnosti EÚ, ako aj inovácie a zjednodušenia spôsobov financovania,
- zohrávať aktívnejšiu úlohu v medzinárodnej technickej normalizácii a prispievať k rozvoju nových noriem v oblastiach, ktoré nie sú dostatočne regulované, a to okrem iného podporou rozvoja normatívnych rámcov pre dôveryhodné technológie umelej inteligencie zamerané na človeka,
- podporovať rozvoj normatívnych rámcov pre nové zbrojné technológie a nové rozmery vojnových konfliktov, napríklad v kybernetickom a kozmickom priestore.

III. Silnejšia Európa v partnerstve s multilaterálnym systémom („čo môže EÚ urobiť“)

Strategickým cieľom EÚ v budúcnosti bude **lepšie využívať** svoju úlohu a príspevky do multilaterálneho systému, aby účinnejšie presadzovala vlastné záujmy a bránila svoje hodnoty.

EÚ a jej členské štáty sú kľúčovými **účastníkmi a prispievateľmi multilaterálneho systému**. Z členských štátov EÚ pochádza približne štvrtina riadneho rozpočtu OSN a jej rozpočtu na udržiavanie mieru, ako aj vyše 30 % financovania (základného a dobrovoľného) všetkých rozvojových, mierových a humanitárnych činností²⁹. Členské štáty EÚ majú 26 % hlasovacích práv vo výkonnej rade Medzinárodného menového fondu a poskytujú tretinu jeho zdrojov. Z EÚ a jej členských štátov pochádza vyše 25 % kapitálu rôznych pobočiek Svetovej banky a vyše 30 % príspevkov do trustového fondu.

i) Pevnejšia súdržnosť a koordináciu EÚ

Vždy, keď EÚ a jej členské štáty účinne využívajú mechanizmy koordinácie, zastúpenie a finančné kapacity ako blok 27 krajín na podporu politických cieľov a hodnôt EÚ, ako aj jej úlohy tvorcu medzinárodných noriem, majú spolu na multilaterálny systém silný vplyv. Existujú však aj prípady, keď tak nekonajú a EÚ kolektívne presadí menej, ako by mohla.

Tento kolektívny vplyv by mohla EÚ **maximalizovať, ak ďalej posilní svoju súdržnosť, jednotu a solidaritu na multilaterálnych fórach**³⁰. EÚ a jej členské štáty musia svoje **pozície, kroky a posolstvá koordinovať** a konať jednotne v súlade so zmluvami.

EÚ a jej členské štáty preto musia zlepšiť výmenu informácií, konzultácie a koordináciu, a to aj v riadiacich orgánoch a radách multilaterálnych orgánov, v ktorých Únia nie je zastúpená. EÚ by napríklad mala vytvoriť koordinačné mechanizmy vo všetkých medzinárodných finančných inštitúciách (IFI), podobne ako sa to už deje v Medzinárodnom menovom fonde.

²⁹ Príspevky 27 členských štátov EÚ predstavujú v trojročnom období 2019 – 2021 23,94 % riadneho rozpočtu OSN a 23,8 % jej rozpočtu na udržiavanie mieru.

³⁰ Táto spolupráca je povinnosťou, ktorá vyplýva z povinnosti lojálnej spolupráce podľa článku 4 ods. 3 ZEÚ alebo z rozhodnutí Rady prijatých v zmysle článku 218 ods. 9 ZFEÚ a v otázkach SZBP z článku 34 ZEÚ. V zmluve sa tiež stanovuje, že členské štáty EÚ by mali konať v duchu lojálnosti a vzájomnej solidarity a zdržať sa akéhokoľvek konania, ktoré by mohlo narušiť účinnosť Únie ako súdržnej sily v medzinárodných vzťahoch (článok 24 ods. 3 ZEÚ).

Keďže prítomnosť členských štátov EÚ v Bezpečnostnej rade OSN sa má v roku 2022 znížiť na dva (a to bude trvať minimálne do roka 2025), prioritou je zabezpečiť **účinnú spoluprácu EÚ v záležitostiach týkajúcich sa Bezpečnostnej rady OSN**. Malo by sa pritom stavať na čoraz pevnejšej spolupráci medzi členskými štátmi EÚ, ktoré sú stálymi alebo nestálymi členmi Bezpečnostnej rady, a mal by sa vytvoriť prostriedok na presadzovanie pozícií EÚ v tomto orgáne.

Častá vzájomná závislosť hospodárskej, politickej a bezpečnostnej oblasti si vyžaduje **lepšiu koordináciu politik** na všetkých úrovniach. EÚ by okrem toho mala využiť svoju úlohu globálnej hnacej sily výskumu a inovácií a zabezpečiť, **aby sa multilaterálne opatrenia opierali o najlepšie možné vedecké poznatky**³¹.

ii) Jednotné vystupovanie

Schopnosť EÚ **aktívne sa zapájať, byť účinne zastúpená a jednotne vystupovať** má zásadný význam. EÚ má všetky potrebné atribúty na to, aby bola plnohodnotným členom medzinárodných organizácií alebo aby sa na nich zúčastňovala s posilneným štatútom pozorovateľa³². Aby EÚ vystupovala jednotne a konala v záležitostiach, ktoré patria do jej právomocí, úlohou zastupovania EÚ navonok v medzinárodných organizáciách sú poverení Európska komisia³³ a vysoký predstaviteľ, ktorý pokrýva oblasť spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, a v ich mene delegácie EÚ.

Komisia a vysoký predstaviteľ budú využívať svoje právomoci iniciatívy cielenejšie, aby boli **pozície EÚ, ktoré sa majú prijať na medzinárodných fórach**, lepšie formulované, a v neposlednom rade aj preto, aby zástupcovia EÚ získali taktickú flexibilitu. Okrem toho Rada bude môcť rýchlejšie a účinnejšie prijímať rozhodnutia, ak využije aj tie ustanovenia zmluvy, ktoré umožňujú konštruktívne zdržanie sa hlasovania a prijímanie rozhodnutí spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky **hlasovaním kvalifikovanou väčšinou**³⁴. Je to obzvlášť dôležité pri reakcii na porušovanie medzinárodného práva vrátane medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva. Tento prístup by zároveň umožnil EÚ rýchlejšie a účinnejšie reagovať na tieto porušenia prijatím sankcií EÚ. Dôležitým míľnikom pri posilňovaní našich spoločných opatrení v tejto oblasti bolo prijatie globálneho sankčného režimu EÚ v oblasti ľudských práv³⁵.

V mnohých prípadoch a z rôznych dôvodov nemá EÚ práva na riadne členstvo v medzinárodných organizáciách. To doteraz nebránilo formálnym dohodám vo forme jej účasti ako pozorovateľa alebo dokonca pragmatickým ad hoc dohodám s členskými štátmi a/alebo príslušnými organizáciami a ich členmi, ktoré umožňujú EÚ a jej zástupcom účinne zasahovať a konať nad rámec jej formálneho statusu. EÚ sa považuje za spoľahlivého konštruktívneho partnera, ktorý vie dosiahnuť dohodu. Nedávnym príkladom bolo Svetové zdravotnícke zhromaždenie v máji 2020, kde EÚ aj napriek tomu, že nie je jeho členom, pôsobila ako hnacia sila rezolúcie o reakcii na COVID-19. V iných dôležitých prípadoch však

³¹ Príklady: Medzivládny panel o zmene klímy a Medzivládna vedecko-politická platforma pre biodiverzitu a ekosystémové služby, ktoré sú vo veľkej miere podporované z rámcového programu EÚ pre výskum a vývoj.

³² Najjasnejším medzinárodným uznaním schopnosti Únie konať na medzinárodnej úrovni je rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 65/276 z 3. mája 2011 o účasti EÚ na práci Organizácie Spojených národov.

³³ EÚ je napríklad členom Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného, kde Komisia zastupuje EÚ vo veciach, v ktorých má EÚ výhradnú právomoc.

³⁴ Článok 31 ZEÚ. Pozri aj oznámenie Komisie z 12. septembra 2018 „Silnejší globálny aktér: efektívnejšie rozhodovanie v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ [COM(2018) 647 final].

³⁵ Nariadenie Rady (EÚ) 2020/1998 a rozhodnutie Rady (SZBP) 2020/1999 zo 7. decembra 2020 o reštriktívnych opatreniach proti závažnému porušovaniu a zneužívaniu ľudských práv, Ú. v. EÚ L1 410 zo 7.12.2020.

takéto dohody buď neexistujú, sú zbytočne ťažkopádne, zastarané alebo bránia Komisii a/alebo vysokému predstaviteľovi účinne vystupovať v mene EÚ vo veciach, ktoré patria do právomoci EÚ. Jedným z príkladov je Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo, kde účinnosť EÚ oslabujú zastarané dohody s členskými štátmi, ktoré nie sú v súlade so zmluvami. EÚ by preto mala bezodkladne v **každom individuálnom prípade posúdiť, či by sa jej postavenie** v danej medzinárodnej organizácii, fonde alebo programe malo prispôbiť alebo zmodernizovať v súlade so zmluvami EÚ, a vykonať na prispôbenie alebo modernizáciu potrebné kroky.

iii) **Financovanie multilaterálneho systému**

Pokiaľ ide o **financovanie** multilaterálneho systému na globálnej, regionálnej či štátnej úrovni, prístup Tímu Európa³⁶ umožňuje **účinnnejšie využiť** kolektívne príspevky EÚ a jej členských štátov na podporu vykonania dohodnutých politických priorít, s ktorými sú spojené, a vnáša do medzinárodných fór viac konzistentnosti. EÚ by mala aj naďalej jasne formulovať, čo očakáva od svojich partnerov, a tento svoj vplyv lepšie využívať. Preto by mala byť v prípade potreby pripravená nastaviť financovanie na konkrétne multilaterálne iniciatívy alebo organizácie v súlade s tým, ako sa tieto politické priority dosiahnu. Pritom by mala byť zaručená celková viditeľnosť podpory EÚ.

iv) **Prítomnosť EÚ v multilaterálnych inštitúciách**

Pokiaľ ide o **vedúce pozície v multilaterálnych organizáciách**, EÚ by mala podporovať uchádzačov, ktorí spĺňajú najvyššie odborné, manažérske, etické a politické normy. Zároveň je naliehavo potrebný koordinovanejší a strategickejší prístup a lepšia výmena informácií, a to aj s partnermi z tretích krajín. Platí to aj pre voľby do orgánov OSN, ako je Rada pre ľudské práva. Konzultácie v Rade by sa mali zintenzívniť. EÚ by mala vypracovať politiku výmeny a prítomnosti zamestnancov EÚ v medzinárodných organizáciách na všetkých úrovniach.

Opatrenia:

- *zlepšiť koordináciu s členskými štátmi, pokiaľ ide o kandidatúry na vedúce pozície a kľúčové voľby v multilaterálnych organizáciách,*
- *lepšie využívať významné finančné príspevky EÚ a členských štátov na multilaterálne a regionálne organizácie, a to aj uplatnením prístupu Tímu Európa a koordinovanejšou komunikáciou v správnych orgánoch agentúr, fondov a programov OSN, aby sa aj v reformách týchto organizácií účinnnejšie presadili hodnoty a záujmy Únie,*
- *objasniť alebo posilniť právne postavenie alebo výsady EÚ v medzinárodných organizáciách, ak je to potrebné a v súlade so zmluvami,*
- *dalej posilňovať úlohu a prítomnosť EÚ v riadiacich orgánoch agentúr, fondov a programov OSN,*
- *vytvoriť silné koordinačné mechanizmy EÚ v medzinárodných finančných inštitúciách jednotným vystupovaním a konzistentnejším vonkajším zastúpením,*
- *zvýšiť viditeľnosť príspevkov EÚ prostredníctvom spoločných naratívov, pozícií a vyhlásení k rezolúciám OSN a usilovať sa o užšiu koordináciu s členskými štátmi v oblasti dobrovoľných príspevkov pre OSN,*

³⁶ Prístup Tímu Európa čerpá príspevky od všetkých inštitúcií EÚ a kombinuje zdroje mobilizované členskými štátmi EÚ s príspevkami finančných inštitúcií, pričom rešpektuje právomoci EÚ a rozhodovacie postupy stanovené v zmluvách.

- *zvýšiť viditeľnosť úlohy EÚ ako jedinej regionálnej organizácie, ktorá je zmluvnou stranou Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím,*
- *využiť európsky výskum a inovácie na posilnenie dôkazovej základne pri tvorbe multilaterálnej politiky.*

v) Spojenctvá, partnerstvá a regionálna spolupráca

V čoraz viac multipolárnom a vzájomne prepojenom prostredí sa EÚ považuje za stabilného a predvídateľného partnera a za hlasného obhajcu a zástancu multilaterálneho systému založeného na pravidlách.

Súčasný kontext si vyžaduje **jasnejší a lepšie sformulovaný strategický prístup k spolupráci s našimi medzinárodnými partnermi**. EÚ by sa mala usilovať o takéto partnerstvá s cieľom nielen presadiť vlastné priority, ale aj spoločne nájsť udržateľné riešenia globálnych výziev založené skôr na právnom štáte než na pravidle silnejšieho. EÚ musí využívať potenciál spolupráce na multilaterálnych fórach a pomocou neho diverzifikovať svoju globálnu angažovanosť, vychádzajúc pritom z týchto zásad:

- ***Intenzívnejšia spolupráca s podobne zmýšľajúcimi partnermi s cieľom obhajovať univerzálne zásady a pravidlá*** EÚ lepšie zosúladí spoluprácu so všetkými zainteresovanými partnermi na obhajobe multilaterálneho *acquis*³⁷, najmä pokiaľ ide o demokraciu, ľudské práva a právny štát, vrátane možnosti pre tretie krajiny v multilaterálnych organizáciách a fórach zosúladiť svoje vyhlásenia s vyhláseniami EÚ. Budeme bezprostredne spolupracovať s partnermi, ktorí zdieľajú naše hodnoty a zásady, na upevňovaní demokratických inštitúcií, boji proti korupcii, autoritárstvu a porušovaniu ľudských práv na celom svete a presadzovať spoločný program založený na demokracii, ľudských právach, rovnosti a právnom štáte. Nová vláda USA v tejto súvislosti priniesla pozitívny impulz³⁸ a EÚ by mala využiť všetky príležitosti na obnovenie vzťahov medzi EÚ a USA a zachovanie silných väzieb, napríklad so Spojeným kráľovstvom. Napokon v radách medzinárodných finančných inštitúcií využijeme rozšírenie členských štátov EÚ v regionálnych zoskupeniach ako príležitosť na systematické hľadanie spoločných cieľov so zainteresovanými partnermi.
- ***Spolupráca a spoločné iniciatívy založené na konkrétnych otázkach*** EÚ rozšíri svoje globálne úsilie na nadnárodné výzvy, akými sú zdravie, bezpečnostné hrozby, zmena klímy, strata biodiverzity a iné oblasti spoločného záujmu, napríklad vzdelávanie, mládež, veda, technológia a inovácia³⁹. Narušenie dodávateľského reťazca počas pandémie ukázalo, aké dôležité sú pre svetové hospodárstvo námorné trasy. EÚ bude spolupracovať s partnermi na podpore dodržiavania základných zásad prechodu po mori a námornej bezpečnosti, ako aj ochrany oceánov.
- ***Diverzifikácia partnerstiev a spolupráca s regionálnymi organizáciami*** EÚ bude strategickejšie a súdržnejšie využívať spoluprácu s tretími krajinami a regionálnymi

³⁷ Dobrým príkladom takejto politickej inovácie je Aliancia pre multilateralizmus a Globálna aliancia pre obehové hospodárstvo a efektívne využívanie zdrojov [rozhodnutie Komisie C(2021)15].

³⁸ Pozri oznámenie s názvom „Nová agenda EÚ – USA pre globálnu zmenu“; JOIN(2020) 22 final, 2.12.2020.

³⁹ Príkladom takéhoto prístupu je spolupráca EÚ v oblasti zmeny klímy s Čínou a v oblasti solárnej energie s Indiou, Globálna aliancia pre obehové hospodárstvo a efektívne využívanie zdrojov, koalícia s vysokými ambíciami pre prírodu a ľudí, či inovačná misia za čistú energiu a Aliancia pre výskum Atlantického oceánu.

a subregionálnymi organizáciami, najmä ak existuje strategický rámec alebo medzinárodná dohoda, ktorá pokrýva medzinárodnú spoluprácu. To platí pre Africkú úniu (aj v trojstranných formátoch s OSN), ale príkladom môžu byť aj členovia Organizácie afrických, karibských a tichomorských štátov (OACPS), s ktorými sa vyvíja spoločné úsilie o posilnenie multilateralizmu. Čím viac budú regionálne a globálne organizácie spolupracovať, tým budeme spolu silnejší a o to pevnejší bude multilaterálny systém. EÚ bude naďalej podporovať regionálnu spoluprácu prostredníctvom príslušných multilaterálnych regionálnych organizácií a multilaterálnych platforiem, ako sú Východné partnerstvo, Únia pre Stredozemie a stretnutie Ázia – Európa (ASEM).

- **Vytváranie spojenectiev na podporu noriem a regulačných prístupov** EÚ bude rozvíjať a utužovať spojenectvá v medzinárodných normalizačných orgánoch⁴⁰. Pri zvažovaní alebo prijímaní nových interných iniciatív s medzinárodným rozmerom začne Komisia paralelne vyvíjať činnosť na medzinárodnej úrovni. EÚ sa napríklad bude usilovať o vytvorenie koalície krajín s podobným zmysľaním, ktoré budú presadzovať riadenie technológií umelej inteligencie zamerané na človeka a dodržiavanie pravidiel. Navrhne, aby sa v súvislosti s mechanizmom uhlíkovej kompenzácie na hraniciach včas oslovili dotknutí partneri.

Mali by sa preskúmať „netradičné“ koalície a formáty, čerpajúc pritom zo skúseností z procesov, ako napr. spoločne zvolané ministerské zasadnutie EÚ, Číny a Kanady o opatreniach v oblasti klímy, Parížske mierové fórum a samit Finance in Common (Spoločné financie). Kľúčom k formovaniu inkluzívneho multilateralizmu sú mnohostranné partnerstvá medzi vládami, súkromným sektorom, občianskou spoločnosťou, akademickou obcou a vedeckou komunitou, ktoré zároveň pôsobia ako katalyzátor reforiem. EÚ napríklad spolupracovala s Koalíciou pre inovácie v oblasti pripravenosti na epidémie (CEPI) a iniciatívou GAVI zameranou na vývoj a distribúciu vakcín proti ochoreniu COVID-19.

Pri budovaní spojenectiev si EÚ bude pomáhať aktívnejším využívaním siete 140 delegácií EÚ a spoluprácou s veľvyslanectvami členských štátov s cieľom obhájiť zmysel multilateralizmu a mobilizovať podporu pre iniciatívy EÚ. Inými slovami, EÚ zabezpečí väčší súlad medzi svojou multilaterálnou a bilaterálnou diplomaciou, a to „multilateralizovaním“ dvojstrannej spolupráce a „bilateralizovaním“ multilaterálneho prístupu. Multilaterálny rozmer by sa mal systematickejšie integrovať do všetkých **politických dialógov** EÚ s tretími krajinami – od samitov až po kontakty na pracovnej úrovni. EÚ jasne vyjadrí očakávanie, že partneri pretavia spoločné záväzky do praxe, a na tento účel využije svoju sieť aj dosah svojho vplyvu.

A napokon EÚ bude ďalej posilňovať svoju úlohu a vplyv na neformálnych multilaterálnych fórach, ako sú G20 a G7, s cieľom zvýšiť ich schopnosť dosahovať výsledky pri formovaní a posilňovaní multilaterálnej agendy, dôraznej odozve na krízy a hľadani konkrétnych riešení globálnych problémov. Bezprostrednou prioritou je zabezpečiť pevnú koordináciu globálnej hospodárskej a zdravotnej politiky, ktorá pomôže udržateľnej, inkluzívnej a odolnej obnove. Rok 2021 bude pre tieto fóra dôležitý – G20 sa uskutoční v Taliansku a G7 v Spojenom kráľovstve a obe tieto krajiny budú spoluhostiteľmi konferencie Organizácie Spojených národov o zmene klímy (COP26). EÚ s Talianskom v máji 2021 spoluorganizujú celosvetový samit o zdraví s cieľom posilniť pripravenosť na pandémie.

⁴⁰ Napríklad Medzinárodná organizácia pre normalizáciu, Medzinárodná elektrotechnická komisia a Medzinárodná telekomunikačná únia.

Opatrenia:

- *podporovať spoločnú agendu so zainteresovanými partnermi založenú na demokracii, ľudských právach, rovnosti a právnom štáte,*
- *podporovať nové inkluzívne formy multilaterálnej angažovanosti, ako je napríklad Aliancia pre multilateralizmus, Parížske mierové fórum a samit Finance in Common,*
- *zabezpečiť systematické sledovanie plnenia dvojstranných záväzkov s tretími krajinami v záujme dosiahnutia multilaterálnych cieľov,*
- *posilniť úlohu regionálnych organizácií v systéme OSN tým, že sa navrhne každoročne zvolať samit vedúcich predstaviteľov regionálnych organizácií,*
- *pomáhať partnerským krajinám, aby sa vedeli účinnejšie zapájať do multilaterálneho systému, a to aj prostredníctvom budovania kapacít, výmeny poznatkov, odbornej prípravy alebo twinningu.*

vi) Spolupráca s multilaterálnymi inštitúciami

EÚ vymedzí svoje partnerstvá s multilaterálnymi organizáciami v závislosti od toho, nakoľko sú zosúladené s univerzálnymi programami a záujmami EÚ a nakoľko sú schopné ich presadzovať. EÚ a mnohé multilaterálne organizácie sú prirodzenými spojencami. Existuje mnoho úspešných príkladov a oblastí, v ktorých tieto partnerstvá pomohli formovať globálne riadenie a predovšetkým prispeli k zmene v oblasti koordinácie globálnej hospodárskej a finančnej politiky, rozvoja, humanitárnej reakcie, zmeny klímy, životného prostredia a mieru a bezpečnosti.

Multilaterálni aktéri, a najmä subjekty OSN, sú **klúčovými realizátormi**, cez ktorých EÚ poskytuje svoju rozvojovú a humanitárnu pomoc. Zároveň môžu byť poverení dôležitými **mandátmi na určovanie noriem a štandardov**, ako je to v prípade Programu OSN pre životné prostredie v súvislosti s environmentálnymi dohodami alebo v prípade Medzinárodnej telekomunikačnej únie pri stanovovaní interoperabilných a otvorených noriem internetu. Takisto môžu byť **dôležitými politickými a strategickými partnermi**, s ktorými sa riešia spoločné priority a štrukturálne otázky, ako je to napríklad počas pravidelných dialógov na vysokej úrovni so Svetovou bankou. Pokiaľ ide o **udržiavanie a budovanie mieru**, misie a operácie krízového riadenia EÚ a operácie OSN na udržiavanie mieru, ktoré pôsobia v tej istej operačnej oblasti, úzko spolupracujú a navzájom si poskytujú strategickú, logistickú, zdravotnícku a bezpečnostnú podporu.

Kľúčovým prvkom takýchto partnerstiev budú **politické dialógy na vysokej úrovni**. EÚ sa napríklad bude snažiť posilniť koordináciu s OSN prostredníctvom pravidelných stretnutí vedúcich predstaviteľov („samitov EÚ – OSN“), ktoré budú obdobou osvedčených výmen na vysokej úrovni s vedením breton-woodských inštitúcií. Na doplnenie tohto úsilia by sa mohlo pravidelnejšie uskutočňovať na politickej úrovni hodnotenie v prioritných oblastiach EÚ (napr. v oblasti klímy a životného prostredia, digitálnych technológií, ľudských práv a rozvoja), a to na základe existujúcich rámcov.

Reformy a efektívnosť by mohol stimulovať aj začiatok **nového finančného cyklu EÚ** a jeho inovačné nástroje, napr. finančné záruky. Pri tvorbe programu nového Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce (NDICI) sa EÚ bude viac zameriavať na to, čo možno urobiť spoločne na úrovni krajín, regiónov a na multilaterálnej úrovni pri uplatnení prístupu zameraného na politiky. Prístup Tímu Európa⁴¹ umožňuje vymedziť spoločný program a využiť

⁴¹ JOIN(2020) 11 final, 8.4.2020, Oznámenie o globálnej reakcii EÚ na COVID-19.

finančné prostriedky, normatívnu silu a dôraznú účasť EÚ a jej členských štátov na spolupráci s partnerskými krajinami, multilaterálnymi organizáciami⁴² a inými partnermi v oblasti spoločných priorít, či už na úrovni krajín, regiónov alebo na multilaterálnej úrovni.

EÚ bude v záujme zvýšenia účinnosti vonkajšej činnosti pracovať na **lepšom zosúladiení financovania, ktoré poskytuje multilaterálnemu systému, so svojimi dohodnutými politickými prioritami** vrátane priorít rozvojovej spolupráce, pričom bude dodržiavať kritériá oficiálnej rozvojovej pomoci a zásady účinnej rozvojovej pomoci. EÚ sa bude aj naďalej usilovať o strategickjší prístup ku kvalitnému dobrovoľnému financovaniu kľúčových fondov, programov a špecializovaných agentúr OSN, ako aj iných medzinárodných organizácií. Bude pravidelne strategicky posudzovať financovanie kľúčových multilaterálnych organizácií, medzinárodných finančných inštitúcií a agentúr, fondov a programov OSN s cieľom jasnejšie stanoviť a aktualizovať svoje priority podľa jednotlivých subjektov, sledovať ich vykonávanie a zvýšiť svoju viditeľnosť⁴³.

Opatrenia:

- *zriadiť pravidelný samit EÚ – OSN,*
- *udržiavať a ďalej posilňovať každoročné strategické dialógy s hlavnými agentúrami, fondmi a programami OSN a bretton-woodskými inštitúciami,*
- *systematicky vymedziť záujmy a priority EÚ vo všetkých multilaterálnych organizáciách a založiť aktivity EÚ na jej strategických záujmoch a prítomnosti v týchto organizáciách, ako aj na ich mandátoch a potenciáli plniť priority EÚ,*
- *zapojiť príslušné multilaterálne organizácie na základe vymedzených priorít EÚ prostredníctvom iniciatív Tímu Európa na úrovni krajín, regiónov aj na multilaterálnej úrovni.*

IV. Závery

Mier a prosperita Európskej únie a jej občanov závisia od mieru a prosperity zvyšku sveta a od zdravej planéty. Na dosiahnutie týchto cieľov je nevyhnutný dobre fungujúci, spoľahlivý a efektívny multilaterálny systém.

EÚ najlepšie prispeje k využitiu globalizácie, ak bude konať vždy, keď je to možné, multilaterálne, a vždy, keď je to nevyhnutné, bude pripravená konať samostatne⁴⁴. To je jadrom nášho úsilia o otvorenú strategickú autonómiu.

Zásady multilaterálnej angažovanosti EÚ:

- *EÚ sa bude usilovať o obnovu multilateralizmu založeného na pravidlách, ktorý bude slúžiť globálnemu riadeniu, záujmom a hodnotám EÚ, ako aj celého sveta.*
- *EÚ bude chrániť univerzálne hodnoty a medzinárodné právo vrátane ľudských práv,*

⁴² Komisia poskytuje značnú finančnú podporu viacerým multilaterálnym fóram (napr. v MMF, Svetovej banke, multilaterálnym rozvojovým bankám) napriek tomu, že nie je ich akcionárom. V týchto prípadoch môže prístup Tímu Európa posilniť dosah a vplyv EÚ na tieto inštitúcie.

⁴³ Financovanie by sa nemalo posudzovať len v absolútnom vyjadrení, ale aj proporcionálne. Napríklad regionálne organizácie pre riadenie rybárstva (RFMO) fungujú s relatívne skromným rozpočtom, pričom EÚ je najväčším dobrovoľným prispievateľom na ich projekty.

⁴⁴ Diskusný dokument Komisie o využívaní globalizácie, COM(2017) 240 z 10. mája 2017.

ktoré predstavujú základné východisko spolupráce medzi krajinami a národmi, a bude sa zasaďovať za globálne agendy, akou je Agenda OSN 2030 a jej ciele udržateľného rozvoja a Parížska dohoda.

- **EÚ bude sledovať vlastné strategické priority**, a to najmä v oblastiach ľudských práv, demokratických hodnôt, udržateľného rozvoja a ľudskej bezpečnosti, klímy a ochrany životného prostredia a digitálnych technológií. Zároveň bude naplno využívať svoj politický, diplomatický a hospodársky vplyv na obranu svojich záujmov a šírenie hodnôt.
- EÚ bude podporovať **reformu, účinnosť a efektívnosť multilaterálneho systému** a skutočne inkluzívny multilateralizmus, v ktorom budú spolupracovať vlády, občianska spoločnosť, súkromný sektor, akademická obec a ďalšie zainteresované strany.
- EÚ sa intenzívnejšie zhostí **úlohy lídra** a lepšie využije svoju schopnosť byť iniciátorom, neustranným sprostredkovateľom a „budovateľom mostov“, prehĺbi **partnerstvá a spojenectvá** s tretími krajinami, viacstrannými a regionálnymi organizáciami a posilní koalície, ktoré presadzujú kľúčové priority.
- EÚ bude **tým najlepším spojencom multilaterálnych partnerov**, ale bude požadovať sústredenie na transformáciu a nadviazanie skutočne strategických vzťahov.
- EÚ sa postará o vyššiu mieru **konzistencie** svojej multilaterálnej a bilaterálnej diplomacie a bude na globálnych fórach vystupovať **súdržne a jednotne**. EÚ musí „konať ako celok“, aby mohla „uspieť ako celok“.

Komisia a vysoký predstaviteľ vyzývajú Európsky parlament a Radu, aby schválili prístup predložený v tomto spoločnom oznámení a spolupracovali na vykonávaní a preskúmaní jeho opatrení.